

PUBLIKACJE ZA ROK 2019

(OPRAC. MARCIN WITKOWSKI)

1. **Bemke. Pallotyn, wychowawca, ostatni kapelan Westerplatte**, red. J. Gwóźdź RSCJ, I. Meger SAC, G. Radzikowski SAC, Apostolicum Wydawnictwo Księży Pallotyńów Prowincji Chrystusa Króla, Ząbki 2019, 204 s., fot. kolor. oprawa twarda, 19,5 cm

Wspaniałe, szerokie, uniwersalne apostołstwo ks. Leona¹ miało skromne początki – w Wadowicach, rodzinnym mieście Jana Pawła II. Przyszły Papież tu chodził do szkoły, tu zdobywał formację intelektualną i duchową, tu uczył się miłości do Kościoła. Także dla ks. Leona „tutaj wszystko się zaczęło”, tutaj zaczęła się jego przygoda z kapłaństwem, tutaj szlifował swoje powołanie, tutaj stawał się wychowawcą dla młodych, tutaj zdobywał duszpasterskie doświadczenie, i stąd wyruszył „w świat” – na apostołskie szlaki.

(Z Wprowadzenia ks. Alexandre Pietrzyka SAC, superiora Regii Miłosierdzia Bożego)

2. **Biel-Pajakowa M., Jusińska A., Dotknięci iskrą Bożą – o artystach, twórcach i pasjonatach w dzieje Choczni wpisanych...**, Wydawnictwo Grafikon, Wadowice 2019, 168 [1] s., il. kolor., fot. oprawa miękka, 20,5 cm

Mając świadomość, jak trudno było dotrzeć do wielu autorów, zwłaszcza nieobecnych w Choczni, postarałyśmy się o krótkie przedstawienie przykładów ich twórczości w formie zdjęć bądź tekstu. W żaden sposób nie oceniamy, nie wartościujemy tych dokonań. Każdy twórca wyraża siebie na swój sposób, podobnie jak każdy widz czy słuchacz odbiera dane dzieło po swojemu. Jedni swój talent szlifowali w uczelniach, czyniąc z niego sens swego życia i źródło utrzymania. Drudzy, czasami nazywani „artystami gołębiego serca” bądź mniej poetycko – amatorami (choć to bynajmniej nie pejoratywne określenie, gdyż wywodzące się z łacińskiego terminu „amore”, co znaczy

¹ Ks. Leon Bemke urodził się w 1897 r. w Tupadłach na Kaszubach. Jako czternastolatek wyjechał do Galicji i w 1911 r. rozpoczął naukę w pallotyńskim Collegium Marianum na Kopcu. W 1916 r. powołany do armii niemieckiej walczył m.in. w bitwie pod Verdun. Studia z filozofii i teologii odbył na Kopcu, a święcenia kapłańskie przyjął w Krakowie w 1925 r. Pełnił obowiązki kierownika gimnazjum, rektora Ceollegium Marianum, a w 1931 r. został radcą Regii Chrystusa Króla. W latach 1934-1939 pracował w Gdańsku jako katecheta i nauczyciel w Polskiej Szkole Handlowej oraz kapelan Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte. W czasie wojny kapelan 2 Dywizji Strzelców Pieszych internowany w Szwajcarii. Po wojnie pełnił m.in. funkcje superiora regii francuskiej i administratora domu pallotyńskiego w North Tonawanda w USA. Od 1976 r. mieszkał na stałe w Wadowicach na Kopcu. Zmarł w 1984 r. Jest pochowany na cmentarzu przy Collegium Marianum.

„miłość”), swoim talentem niejako uzupełniają własną egzystencję. Z zawodu są rolnikami, stolarzami, nauczycielami, górnikami, ale każdą wolną od obowiązków chwilę wykorzystują na twórczość. Dorobek jednych twórców liczy się dziesiątkami wydanych książek, wieloma znaczącymi wystawami, prestiżowymi nagrodami; drudzy dotąd nie wydrukowali ani jednej linijki, a ich obrazy czy rzeźby oglądali jedyni domownicy. To bez znaczenia. Ważne, że jedni i drudzy są z nas, wśród nas i dla nas.

(Tytułem Wstępu)

Publikacja zawiera bibliografię i indeks osobowy.

3. Bucki A., *Zamek Barwałd. Historia i legenda, ludzie i wydarzenia*, Stowarzyszenie Niezależni Kalwaria, Kalwaria Zebrzydowska 2019. oprawa miękka, 23 cm

Zamek Barwałd powoli otacza gęsta mgła zapomnienia. Zburzony w czerwcu 1477 roku, nigdy nie został odbudowany oraz zbadany naukowo. W miejscowym nazewnictwie ruiny zamku to „Włódkowa” (góra), natomiast jej szczyt to „Żarek”, choć oficjalna nazwa to: „Żar” 527 m npm. Niestety, często obydwie te nazwy są utożsamiane, co powoduje sporo nieporozumień. Na szczycie góry Żar znajdują się dobrze widoczne ślady Grodziska Bugaj – bo taką oficjalną nazwę w atlasach historycznych nosi to miejsce.

Ze zburzonego przeszło 540 lat temu zamku Barwałd pozostały tylko smutne, ale widoczne resztki, zachowane w postaci wałów i wysokiego majdanu.

(Ze Wstępu)

4. Graff T., *Marcin Campius Wadowita (ok. 1567-1641). Duchowny i profesor Uniwersytetu Krakowskiego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2018, 605 [3] s., il., tablice kolor.² oprawa twarda, 25 cm

Monografia dra Tomasza Graffa jest pierwszą pracą w całości poświęconą życiu i działalności wybitnego krakowskiego teologa uniwersyteckiego przełomu XVI i XVII wieku. Niewątpliwie jest więc dziełem ważnym, wypełniającym dotkliwą lukę w polskiej historiografii i zarazem otwierającym nowe perspektywy dla badań nad krakowskim środowiskiem duchowieństwa w dobie nowożytnej. W oparciu o szeroką kwerendę archiwalną i biblioteczną książka ta w sposób niezwykle erudycyjny ukazuje postać Marcina Campiusa Wadowity na tle epoki, a także jego obecność w tzw. kulturze pamięci aż po czasy współczesne.

(Z recenzji ks. dr. hab. Andrzeja Bruździńskiego, prof. UPJPII)

² Recenzja autorstwa dr. hab. Wiktora Szymborskiego zob. strony 157-160.

5. „Idziemy w bój życia”. *Spółeczność wadowickiego Gimnazjum w drodze do Niepodległej. Pamięci Wadowiczansom: nauczycielom, absolwentom i uczniom wadowickiego Gimnazjum Humanistycznego, którzy oddali życie za Niepodległość Ojczyzny w latach 1914-1921*, red. nauk. K. Meus, Stowarzyszenie Absolwentów Liceum Ogólnokształcącego im. Marcina Wadowity w Wadowicach, Wydawnictwo i Drukarnia NOVA SANDEC, Wadowice 2018, 240 [8] s., il., fot.³
oprawa twarda, 24 cm

W listopadzie 1915 roku, w drugim roku trwającej wojny światowej, grupa wadowickich gimnazjalistów wydała pierwszy numer pisma zatytułowanego: „Nasz Łan. Czasopismo młodzieży gimnazjalnej”. W artykule inauguracyjnym owe pismo Henryk Koppel⁴ ówczesny uczeń VIII klasy pisał: Idziemy w bój życia. Mamy zastąpić miejsca tych, którzy w obronie największych idei życie swe poświęcili w gigantycznych zapasach z nieprzyjacielem [- -].

Pierwsze zdanie zapisane przez Koppela – Idziemy w bój życia – stało się zarzewiem młodzieży, która w tamtym czasie widziała [- -] [dla] siebie doniosłą rolę w budowie mającego odrodzić się Państwa Polskiego. Motto to jednak było również upamiętnieniem tych, którzy poszli w bój ostatni i ponieśli najwyższą daninę na frontach Wielkiej Wojny oraz wojen o przyszłe granice Rzeczypospolitej. Dzisiaj [- -] ponownie wracamy do przytoczonych powyżej słów Koppela, chcąc przypomnieć wybrane wydarzenia i postaci, które na trwałe zapisały się w historii miasta, regionu, a nierzadko też narodu.

(Ze Wstępu)

³ Recenzja autorstwa dr. Grzegorza Chajko zob. strony 165-166.

⁴ Henryk Wojciech Koppel ps. „Prąd” (1898-?) urodził się w Rzeszowie. W 1916 r. ukończył wadowickie gimnazjum. W dwudziestoleciu międzywojennym kapitan Wojska Polskiego dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych, służył m.in. w 76 Lidzkim Pułku Piechoty w Grodnie. Po wybuchu wojny w Związku Walki Zbrojnej w Krakowie. Aresztowany w 1941 r. przez Gestapo załamał się w czasie brutalnego śledztwa i zaczął współpracę z Niemcami. Zadenuncjował m.in. dużą grupę oficerów ZWZ, a także członków konspiracyjnej siatki ZWZ w zakładach Zieleniewski SA z ppor. Janem Gołąbkim ps. „Miriam”. Po wojnie Koppel został aresztowany na terenie Czechośłowacji i ekstradowany do Polski, gdzie rozpoczął agenturalną współpracę z krakowskim Urzędem Bezpieczeństwa. Ofiarą jego donosu ponownie padł, jako były oficer ZWZ, inż. Gołąbek (opuścił więzienie na mocy amnestii). Za współpracę z Gestapo Henryk Koppel został aresztowany i skazany na dożywotnie więzienie, które odbywał w Gdańsku-Wrzeszczu i w Majdanie koło Cisnej (według innej wersji został skazany na karę śmierci i stracony) (S. Piwowarski, *Okręg Krakowski Służby Zwycięstwu Polski – Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. Wybrane zagadnienia organizacyjne, personalne i bojowe*, Kraków 1994; M. Siwiec-Cielebon, *Hej, hej Komendancie! Uwagi o niektórych elementach kultu Józefa Piłsudskiego w Wadowicach w okresie międzywojennym*, „Wadowiana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 2006, nr 10, s. 119; G. Studnicki, *Pierwsza wśród równych. Dzieje Gimnazjum i Liceum w Wadowicach*, Wadowice 1991, s. 352; http://www.malopolskaiwojnie.pl/index.php?title=Koppel_Henryk#footnote17 [dostęp 18.12.2019 r.]; <https://www.tygodnikprzeglad.pl/szanowny-panie-gestapo/2/> [dostęp 19.12.2019 r.]).

6. Janusz M., Malec M., Nowakowski A., *Szkoła w Wysokiej koło Wadowic (1894-2019)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2019, 168 [2] s., fot., tab.

oprawa miękka, 23 cm

Historia regionalna jest obszarem historii, który spełnia szczególne zadania wobec społeczności lokalnej. Dlatego podejmowanie tematów z tego zakresu przez profesjonalnych badaczy [- -] zasługuje na uwagę i szacunek. Praca, której autorami są Małgorzata Janusz, Maciej Malec i Andrzej Nowakowski, jest właśnie taką propozycją. Autorzy stworzyli monografię niewielkiej miejscowości – wsi Wysoka koło Wadowic [- -].

(Z recenzji dr. hab. Artura Pasko, prof. UwB)

Niniejsza publikacja jest próbą syntezy dotyczącej głównych instytucji wsi Wysoka, położonej w gminie wadowickiej, w związku z jubileuszem 125-lecia tamtejszej szkoły jako szkoły publicznej (ludowej, powszechnej, podstawowej, a przejściowo również gimnazjum), chociaż pierwsze próby indywidualnego nauczania dzieci we wsi miały miejsce w czasach przedrozbiorowych, a w 1854 r. powstała szkółka przy miejscowym kościele.

(Ze Wstępu)

Publikacja zawiera bibliografię oraz indeks osobowy i geograficzny.

7. *Kęty. Blaski i cienie miasta w minionych wiekach. Monografia historyczna, t. I*, red. nauk. K. Meus, M. Tylza-Janosz, D. Żurek, Muzeum im. Aleksandra Kłosińskiego w Kętach, Kęty 2019, 416 s., il. kolor., tabl.

oprawa twarda, 24 cm

8. *Kęty. Blaski i cienie miasta w minionych wiekach. Monografia historyczna, t. II*, red. nauk. K. Meus, M. Tylza-Janosz, D. Żurek, Muzeum im. Aleksandra Kłosińskiego w Kętach, Kęty 2019, 530 s., il. kolor., tabl., mapy

oprawa twarda, 24 cm

Omawiana dwutomowa praca o dziejach gminy Kęty stanowi udaną syntezę, która w sposób wyczerpujący prezentuje przegląd nie tylko dziejów samych Kęt, ale i okolic. Monografia posiada parametry nowoczesnej pracy, która na długie dziesięciolecie pozostanie podstawowym źródłem do dziejów opisanych miejscowości aż do końca drugiej wojny światowej. Autorzy wykorzystali w niej najnowsze prace naukowe oraz popularnonaukowe, a przede wszystkim wiele dotąd niepublikowanych źródeł archiwalnych. Dzięki temu dwutomowa monografia dostarcza zarówno badaczom, jak

i pozostałym czytelnikom wielobarwną mozaikę informacji o najistotniejszych etapach oraz momentach przełomowych w historii Kęt i okolicznych miejscowości.

(Z recenzji prof. dr. hab. Petra Kalety, Uniwersytet Masaryka w Brnie)

Każdy z tomów monografii posiada odrębną bibliografię zbiorczą oraz indeks osobowy.

9. ***Klecza w latach 1939-1945***, red. K. Opyrchał, B. Szpila, Apostolicum Wydawnictwo Księży Pallotynów Prowincji Chrystusa Króla, Ząbki 2019, 245 [3] s., il. kolor.

oprawa twarda, 24 cm

Minęło ponad siedem dekad od zakończenia II wojny światowej. Odchodzą ostatni świadkowie wydarzeń uznawanych przez historyków za jedne z najtragiczniejszych w dziejach ludzkości. II wojna światowa wywarła ogromny wpływ na losy mieszkańców Kleczy. Próżno jednak szukać na kartach podręczników, książek czy fachowych czasopism informacji o okupacyjnych latach w wiosce położonej przy starym trakcie łączącym królewski Kraków z cesarskim Wiedniem. Aby uchronić od zapomnienia czas apokalipsy XX wieku w Kleczy – powstała niniejsza książka⁵.

10. ***Madonny ziemi rodzinnej św. Jana Pawła II***, autor J. Łasak, współpr. M. Krystian, P. Kubaszewski, red. A. Kolasa, Wydawnictwo Grafikon i Gminna Biblioteka Publiczna w Spytkowicach, Spytkowice – Wadowice 2019, 88 s., il. kolor.

oprawa twarda, 31 cm

Ziemia wadowicka, ziemia rodzinna św. Jana Pawła II, w swym historycznym znaczeniu obejmuje obszar rejonu: Wadowic, Andrychowa, Zatora, Brzeźnicy, Lancoronoy, a także okolice Babiej Góry z Zawoją i Makowem Podhalańskim. Na tym terenie znajduje się kilkadziesiąt otoczonych czcią pokoleń figur i obrazów z różnymi wizerunkami Madonny.

Album Madonny ziemi rodzinnej św. Jana Pawła II przedstawia większość ośrodków kultu maryjnego, ograniczając się do obszaru obecnego powiatu wadowickiego. Staraliśmy się w rzetelny sposób ukazać ich historię, piękno sakralne, a także wymiar duchowy. Publikację wzbogacają barwne fotografie, które prezentują różnorodność sposobów przedstawiania Najświętszej Maryi Panny oraz cały podziw i oddanie ludu Bożego dla swojej Królowej.

(Ze Wstępu)

Publikacja zawiera bibliografię.

⁵ *Klecza w latach 1939-1945*, red. K. Opyrchał, B. Szpila, Ząbki 2019, s. 5.

- 11. Madoń T. SAC, Źródła historii wsi i parafii Wysoka, Apostolicum Wydawnictwo Księży Pallotynów Prowincji Chrystusa Króla, Ząbki 2018, 244 [8] s., faksymile, il. kolor. oprawa twarda, 25 cm**

Wydaje się, że już sam tytuł książki ukazuje w sposób dostateczny jej tematykę i problematykę. W zachowanych bowiem do dziś dokumentach mogło się przechować wiele bezcennych wiadomości dotyczących miejscowości i konkretnego okresu historycznego. [- -]

Książka jest przede wszystkim publikacją dokumentów historycznych dotyczących wsi oraz parafii Wysoka. Dzieli się na trzy części, bo dokumenty zostały uszeregowane w trzy grupy. Łączy je jednak wspólna klamra, a mianowicie chęć udostępnienia czytelnikowi dokumentów i dania mu możliwości poznania prawdy. W książce przyjęto odnośnie do kolejności układu materiału następujący porządek: najpierw znajduje się odczyt dokumentu z oryginału, następnie jego tłumaczenie z wyjaśnieniami lub wprowadzeniami, jeśli takie przygotowano, a na końcu faksymile [- -].

(Ze Wstępu)

- 12. Malec M., Nowakowski A., Rejman A., Zakrzów. Dzieje szkoły i sportu na tle dziejów wsi. Na 135-lecie szkoły w Zakrzowie (1884-2019), Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2019, 204 [2] s., fot. oprawa miękka, 23 cm**

Autorzy [- -] przedstawiają zarówno historię miejscowości, powstanie szkoły i jej losy, jak i rolę, jaką w szkolnictwie odegrał sport (wychowanie fizyczne). Warto równocześnie podkreślić, że prowadzona językiem przyjaznym dla odbiorcy narracja dotyczy nie tylko wskazanych już wątków, ale także zagadnień i wydarzeń z życia mieszkańców Zakrzowa w szerszym kontekście, odnoszącym się do historii ziem polskich, ze szczególnym uwzględnieniem tego ich zakątka, gdzie położony jest Zakrzów [- -]. Wysoko oceniam bazę źródłową [- -]. Szeroko odniesiono się także do źródeł prawa, również oświatowego, co każe uznać przedstawioną publikację za wartościową i dobrze ugruntowaną pod względem wykorzystanej bibliografii [- -]. Jest to dojrzałe w treści i formie opracowanie dotyczące dziejów lokalnej społeczności.

(Z recenzji dr. hab. Krzysztofa Koźbiała, prof. UJ)

Publikacja zawiera bibliografię oraz indeks osobowy i geograficzny.

13. Korbela D., *Walki o Stonawę 26 stycznia 1919 roku*, „Pamiętnik Cieszyński”, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Cieszynie, Tom 23, 2019, s. 29-52.

oprawa miękka, 23,5 cm

Artykuł jest próbą pełniejszego przedstawienia wydarzeń związanych z krwawą bitwą pod Stonawą, będącą jednym z najważniejszych epizodów toczącej się w dniach 23-30 stycznia 1919 r. wojny polsko-czechosłowackiej. Po zakończeniu walk o Stonawę czescy żołnierze dopuścili się mordu na polskich jeńcach⁶.

Krwawe starcie o Stonawę z 26 stycznia 1919 r. jest niezwykle ważnym symbolem, związanym z pamięcią o czesko-polskiej wojnie o Śląsk Cieszyński, nie tylko ze względu na jego militarne znaczenie. W czasie walk o tę miejscowość doszło do największej zbrodni popełnionej w krótkiej, ośmiodniowej wojnie (23-30 stycznia 1919 r.). Mimo bogatego materiału źródłowego dotyczącego tych wydarzeń m.in. relacji polskich świadków i wspomnień czeskich żołnierzy, poza cytowaniem tych relacji, temat walk o Stonawę nie został praktycznie szerzej opisany w licznych publikacjach dotyczących tego zbrojnego konfliktu granicznego.

(Z artykułu Daniela Korbela⁷)

14. Korzeniowski J. I., *Szare życie. Wybór opowiadań z lat szkolnych*, Wadowice – Świdnica – Kraków – Wrocław 2018, 179 [1] s., il., fot.

oprawa miękka, 24 cm

Są cztery miasta dla mnie portami, do których przybijałem na dłuższy czas w swojej wędrówce po polskiej ziemi. Są to: Wadowice, Świdnica, Kraków i Wrocław.

Wadowice, moja miłość, miasto rodzinne, skąd wywodzą się moje korzenie.

Świdnica, która była dla mnie chlebem, domem i wrotami na świat, kiedy opuściłem na zawsze dom rodzinny.

Kraków, w którym pasowano mnie na górnik.

Wrocław, gdzie zacumowałem jak korab do portu na dobre i złe, z którym to miastem splatają się przeżycia dnia dzisiejszego z latami, w których byłem młody...

Cztery wspaniałe, ważne dla mnie miasta. Miasta moich szkolnych lat. W moim sercu jednak na zawsze tkwią piękne i mądre słowa poetki kojarzące mi się z Wadowicami. [- -]

(Ze Wstępu)

⁶ Więcej na ten temat zob. D. Korbela, *12 Pułk Piechoty Ziemi Wadowickiej w obronie Śląska Cieszyńskiego*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 2018, nr 21, s. 60-83.

⁷ D. Korbela, *Walki o Stonawę 26 stycznia 1919 roku*, „Pamiętnik Cieszyński”, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Cieszynie, Tom 23, 2019, s. 29.

15. Kulpiński J., *Dzieje Gimnazjum w Zespole Szkół nr 1 w Choczni 1999-2019*, RS DRUK, Rzeszów 2019, 174 s., fot., tab.

okładka miękka, 23 cm

Publikacja niniejsza przedstawia w zasadzie najnowsze dane o działalności obecnego Zespołu Szkół nr 1 w Choczni (powstałego w 1999 r.) z dotychczasowej Szkoły Podstawowej nr 1 i Gimnazjum [- -].

Podstawowymi dostępnymi danymi były jawne materiały źródłowe zebrane w miejscowej placówce oświatowej. Kilka interesujących danych o życiu społeczności chocheńskiej znajdujemy w archiwum parafialnym w Choczni. Są one zawarte zwłaszcza w kronice autorstwa mieszkańca Choczni, Jana Turały. Cennymi materiałami do publikacji były między innymi: kroniki szkolne z lat 1999-2002 oraz kroniki z lat 2003-2017, jak też wiadomości w wydawanych gazetkach szkolnych „Rodaku” (ukazującym się od 1998 r. do chwili obecnej) oraz w „Kalejdoskopie”, piśmie gimnazjalnym (wydawany w latach 2000-2006). W publikacjach tych znajdujemy między innymi informacje o tym, co ciekawego wydarzyło się w społeczności szkolnej [- -].

W niniejszej pracy wykorzystano również publikacje o charakterze wspomnieniowym, roczniki statystyczne i dane dotyczące oświaty, jak również akty normatywne dotyczące regulacji spraw oświatowych w skali ogólnopolskiej i lokalnej.

(Ze Wstępu Autora)

Publikacja zawiera bibliografię.

16. *Miasta progresywne. Jak to robimy*, red. E. Całus, Wyd. Friedrich Ebert-Stiftung, Warszawa 2018, 72 [2] s., il.

oprawa miękka, 22 cm

W Polsce jest obecnie 930 miast i miasteczek skupionych w 2478 gminach. Zarządzający tymi miastami decydują o ich wyglądzie, o wydatkach na oświatę, kulturę, sport, infrastrukturę komunikacyjną, kształtują politykę rozwoju i kierunki zmian. Mają wpływ na to, czy mieszkańcy i mieszkanki decydują w sposób bezpośredni o sprawach ważnych dla miasta, a także na to, jakie informacje o mieście i gminie trafiają do mieszkańców. Na co dzień rozwiązują kwestie miejskie od kanalizacji, jakości powietrza poprzez ład przestrzenny, transport, aż do edukacji i kultury. Skąd wiedzą, jak to robić? [- -] W 2015 roku z inspiracji Roberta Biedronia powstała sieć nowo wybranych włodarzy, którzy chcieli w swoich miastach wprowadzać najlepsze znane rozwiązania miejskie, podpatrywać od siebie nawzajem dobre praktyki, pomysły na oszczędności, rozwiązania ekologiczne, nowoczesne i proobywatelskie. Ta sieć to Sieć Miast Progresywnych⁸. [- -]

⁸ W Sieci Miast Progresywnych zrzeszone są: Bartoszyce, Braniewo, Czerniewice, Dąbrowa Górnicza, Gorlice, Kalisz, Mielno, Ostrów Wielkopolski, Sejny, Słupsk, Starachowice, Świdnica, Ustka oraz Wadowice.

W tej publikacji dokonaliśmy wyboru kilkunastu zagadnień z zakresu zadań samorządu, które w naszych miastach realizujemy z powodzeniem.

(Ze Wstępu)

17. Ratajczak T., *Polskie modlitewniki różnych wyznań XIX wieku. Bibliografia: A–K*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2018, 322 s.

oprawa miękka, 24 cm

Prezentowana praca stanowi pierwszą część trzyczęściowego zestawienia bibliograficznego polskich modlitewników różnych wyznań w XIX w., zawierającego opisy przeszło 7000 pozycji bibliograficznych. Efekt benedyktyńskiego wysiłku dr. Tomasza Ratajczaka swoim rozmachem i skrupulatnością pozwala ustalić przybliżoną skalę i geografę produkcji modlitewników w dawnej Polsce, nie pomijając wadowickiego ośrodka książki religijnej, słynącego z produkcji między innymi różnorakich książek do nabożeństwa⁹. Tom pierwszy *Bibliografii* obejmuje 2637 pozycji, w tym 42 wydane w mieście nad Skawą. Warto zaznaczyć, że 4 z nich nie były dotąd odnotowane w żadnym ze znanych zestawień.

18. Ratajczak T., *Polskie modlitewniki różnych wyznań XIX wieku. Bibliografia: L–P*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2018, 304 s.

oprawa miękka, 24 cm

Prezentowana praca stanowi drugą część trzyczęściowego zestawienia bibliograficznego polskich modlitewników różnych wyznań w XIX w. Obejmując tym razem 2705 pozycji bibliograficznych, w tym 79 wydanych w wadowickim ośrodku książki, z których 11 nie było dotąd znanych. Podobnie jak tom poprzedni praca nie tylko potwierdza, że modlitewnik stanowi istotny element dziedzictwa narodowego Polaków, lecz także udowadnia, że w wieku XIX modlitewniki wyróżniała powszechność, tzn. niemal każdy mógł się spotkać z tego rodzaju przewodnikiem. Nadto przesądza, że w dobie zaborów wytwory tego typu, publikowane między innymi w mieście nad Skawą z myślą o pielgrzymach nawiedzających pobliską Kalwarię Zebrzydowską, musiały odgrywać szczególną rolę kulturotwórczą, stanowiąc „rezerwar” języka polskiego.

⁹ Więcej na ten temat zob. T. Ratajczak, *Książki religijne i quasi-religijne z wadowickich oficyn drukarskich (1825-1940)*, Warszawa 2010.

19. Ratajczak T., *Polskie modlitewniki różnych wyznań XIX wieku. Studium bibliologiczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019, 285 s., tabl., il. oprawa twarda, 24 cm

Opracowanie dr. Tomasza Ratajczaka z Uniwersytetu Zielonogórskiego, wydane nakładem Wydawnictwa Naukowego PWN, wprowadza do obiegu naukowego szereg podstawowych informacji i fundamentalnych rozstrzygnięć dotyczących modlitewnika jako typu książki. Autor monografii, dzieląc swój wywód na cztery rozdziały, w których co jakiś czas przywołuje wadowicki ośrodek książki religijnej i tutejsze przykłady modlitewników, w sposób przenikliwy i przekonujący zaproponował definicyjne rozpoznanie modlitewnika oraz podjął się próby stworzenia od podstaw jego typologii, wykorzystując w tym celu kryteria bibliologiczne, teologiczne i filologiczne. Przedstawił środowisko nadawców omawianych przez siebie druków, przybliżył cechy wydawniczo-formalne modlitewników (z uwzględnieniem analizy m.in. poszczególnych elementów karty tytułowej, znaków cenzury i poleceń, tekstów wprowadzających, czy też opraw i zdobnictwa), następnie ukazał ich użytkowników, odtwarzając przy tym drogi rozchodzenia się modlitewników, wreszcie – zakreślił plan dalszych możliwych badań, wskazując między innymi potrzebę rozpatrzenia, [- -] *w jaki sposób w XIX-wiecznych modlitewnikach łączyły się w jedną całość różnorodne treści i w jaki sposób komponowały się w użytkową całość rozmaite postaci tych treści* [- -] (zob. s. 248), co byłoby wdzięcznym materiałem do rozważań zarówno dla filologów (np. teolingwistów), jak i teologów (zwłaszcza zajmujących się teologią praktyczną).

20. *Wadowice – tu wszystko się zaczęło!*, red. Wydział Obsługi Ruchu Turystycznego Urząd Miejski w Wadowicach, Wydawca Gmina Wadowice, Wadowice 2019, 48 s., il. kolor. oprawa miękka, 23,5 cm

Bogato ilustrowany przewodnik po mieście lat młodości Karola Wojtyły. W dziełku w rozdziałach, na które podzielony jest informator, czytelnik poznaje turystyczne atrakcje Wadowic – Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jan Pawła II, Bazylikę Mniejszą pw. Ofiarowania Najświętszej Marii Panny oraz kolejne punkty znajdujące się na trasie „Szlaku Karola Wojtyły”, m.in. dawne Gimnazjum Humanistyczne czy cukiernię Karola Hagenhubera. Autorzy zapraszają odwiedzających miasto w podróż w przeszłość – „Galicyjskie Wadowice” to propozycja dla miłośników historii, którzy mogą poznać miejsca związane z przeszłością Wadowic. Na kartach przewodnika nie zabrakło wiadomości o tutejszych przysmakach – flaczkach, potrawach z ryb czy królika, wreszcie papieskiej kremówce. W publikacji turysta znajdzie informacje

o górskich szlakach Beskidu Małego, plan aktywnego spaceru „Wadowice i okolice w 1 lub 2 dni”, wreszcie praktyczne wiadomości o bazie noclegowej i gastronomicznej.

W przewodniku znajduje się także quest – doskonała zabawa terenowa dla całych rodzin, polegająca na odnalezieniu wybranych miejsc na „Szlaku Karola Wojtyły” i rozwiązaniu hasła.

Publikacja wydana w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej.

21. Wadowice. Papieskie sanktuarium. Przewodnik, W. Kobus, Wydawnictwo Kobus, Wrocław 2018, 16 [1] s., il. kolor.

oprawa miękka, 21 cm

Bogato ilustrowany przewodnik po Bazylice Mniejszej pw. Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny w Wadowicach. Opis poszczególnych części kościoła, w tym prezbiterium oraz kaplic, detali architektonicznych fasady i stojącego przed bazyliką pomnika Jana Pawła II, został uzupełniony krótką historią tej najstarszej wadowickiej świątyni.

22. Wodzicka T., Włódkowa. Fragment ze zbioru „Dzieje Perły”, pośl. A. Bucki, ilustr. K. Wiśniak, Stowarzyszenie Niezależni Kalwaria, Wydawnictwo 3kolory, Kalwaria Zebrzydowska 2018, 98 s., rys.

oprawa miękka, 21 cm

Poemat „Włódkowa” pochodzi ze zbioru poetyckiego „Dzieje perły” Teresy Wodzickiej z Potockich wydanego nakładem drukarni „Czasu” w Krakowie w 1883 roku¹⁰. „Dzieje perły” nie były ilustrowane. Samodzielnie wydany staraniem Stowarzyszenia Niezależni Kalwaria poemat „Włódkowa” został ubogacony wspaniałymi, niepowtarzalnymi ilustracjami wykonanymi przez znanego krakowskiego rysownika Kazimierza Wiśniaka, co z pewnością doceni każdy czytelnik.

Co było inspiracją do napisania poematu, trudno powiedzieć. Najprawdopodobniej była nią „Kalwarya Zebrzydowska i jej okolice...” Józefa Łepkowskiego wydana w Krakowie w 1850 roku. Postać Hanny Włódkówny jest fikcyjna, ale powstała niewątpliwie na kanwie historii Katarzyny Włódkowej (żony Włodka, ojca Anny), krwawej rozbójniczki rezydującej ze swoją bandą na zamku Barwałd. [- -]

Poemat „Włódkowa” Teresy Wodzickiej był pierwszym utworem literackim zainspirowanym postacią Włódkowej. Następne dwa tytuły to: „Umarła babka w Skawinie” (1911 r.) i „Mincerz Włódkowej” (2018 r.) Henryka Różyckiego.

(z Posłowia Andrzeja Buckiego)

¹⁰ Teresa z Potockich Wodzicka (1849-1930), poetka, prozaiczka, tłumaczka i publicystka. Jej utwory ukazywały się w „Przeglądzie Polskim”, „Przeglądzie Powszechnym” i „Tygodniku Ilustrowanym”.